

①

1/202

Day: _____

حصہ (ب)

سوال نمبر 9

پیش لکھ سرناویاں و جوں کسہ دو اُتے لورٹ
لکھو۔

(د) ڈرامہ نگاری

ڈرامے دی تعریف

بقول افلاطون ←

A drama is twice away from
reality.

افلاطون دے مطابق ایہ دنیا، حقیقی یا ابدی
دنیا دیا پرچھاواں اے۔ تے ڈرامہ ایہ
دنیا دے ہر تجربات لوں اک خوبصورت
رنگ و رچ پیش کرن داناں اے۔ ایس
لی ڈرامہ حقیقت لوں دو واری پرے
تسہ اے۔

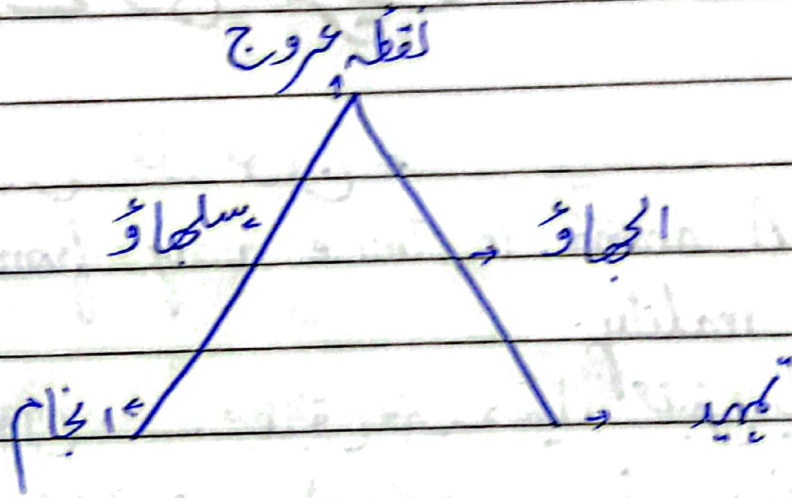
فالرج دے بقول ڈرامہ حقیقت

دی نقل داناں اے۔

”ڈرامے لٹوں مراد اے کر
کے وکھاوں والی شے“

یعنی زندگی دے کسی وی واقعہ لٹوں
اگر شیج دے اُتے لٹل کرے وکھایا
جاوے گا تے اولٹوں ڈرامے ایسے گے۔

ڈرامے دا پلاٹ

یعنی کہانی دی تہید دے بعد انس ورج پلش
اون وائے مسائل دا تذکرہ نہوندا اے۔
فراوہ مسائل شروع تے پوچھن دے بعد
حل دی طرف جاندا تے پوچھن نظر آوندے
ہیں تے فیر آخیر ورج تمام کہانی اختتام
تک پوچھ جاندا اے۔

ڈرامے دے بنیادی عناصر

ڈرامے دے بنیادی عناصر مندرجہ ذیل
ہیں۔

- 1- کہانی
- 2- پلاٹ
- 3- کردار
- 4- موسیقی
- 5- مواظہ
- 6- منظر نگاری

ڈرامے دیاں مختلف قسمیں

- 1- سٹیج ڈرامہ
- 2- ٹی وی ڈرامہ
- 3- ریڈیو ڈرامہ

چند مشہور پنجابی ڈرامہ نگار

بالو قدسیہ
آغا اشرف

اشفاق احمد
سجاد حیدر

مکدی گل

ڈرامہ بنیادی طور پر یونانی زبان والی لفظ
 اے جیذا مطلب اے "گر کے وکھاون
 والی شے"۔ پنجابی ڈرامہ نگاری دی تاریخ
 کافی قدیم اے تے پنجاب دی دھرتی
 تے لکھ لہوڑ ڈرامہ پنجابی و سوں تے
 اکھوں دی پرانیاں دے عکاس بن۔

(۱) سچی سرکار دا ویروا

تعارف:

سچی سرکار پنجابی زبان وچ لکھی ہوئی
 سیرت دی سھولوں قدیم لکھی ہے۔
 سچی سرکار دے لکھاری "عبدالکریم خٹہ
 پوراں بن۔"

اشاعت ۱۹۶۲ء پہلی واری ۱۹۶۲ء تے فیر ۱۹۸۱ء

کل باب ۱۶

کل صفحات ۲۰۰

انعام ۱۹۸۱ء راتھرز گلڈ تے اکادمی ادبیات

(2)

1 / 202

Day

سیچی سرکار دا و پروا

1- آسان فہم زبان
دا ورتاؤ

بقول ڈاکٹر اسلم رانا عبد الکریم طرہ پوراں
نے سیچی سرکار ارج بہت ہی آسان زبان
ورتی اے تالہ عام پنجابی لوکاں لوں
سمجھو آسکے۔

2- شاعرانہ رنگ لوں
گزلز

آپ نے سیچی سرکار ورج رسول پارت دی
جیاتی لوں سداہ زبان نال بیان لیتا
اے تے کسی قسم دے شاعرانہ لولی
نئی ورتی۔

3- تحقیقی تے تاریخی
رنگ اسلوب

عبد الکریم طرہ پوراں نے سیچی سرکار لکھدے
ہوئے تاریخ لوں Chronological order ورج

لکھیا اے - ایس توں علاوہ تحقیق کر کے
پیراں واقعہ توں بیان لینا اے -

4 - نلے نلے عنوانات دا استعمال

عبد الکریم طرہ پوراں نے پیر باب دی
Sub-division کہتی اے تے نلے نلے عنوانات
کھتے اپنی گل توں بیان کیتا اے تاکہ
قاری توں پڑھن تے سمجھن ورج آسانی
ہوئے -

5 - کتاب دا ماخذ

طرہ پوراں نے کتاب لکھدے ہوئے
مشند کتاباں توں حوالا جات دا استعمال
کیتا اے - مثلاً بخاری شریف، مسلم
شریف وغیرہ -

6 - کتاب ورج استدلالیت

مختلف واقعات توں بیان کرن لئی طرہ
پوراں نے قرآن دی آیات توں استدلال کیتا
اے -

7 - کتاب دی حسن ترتیب

مکثر پوراں نے کتاب دی ترتیب ایس طرح رکھی اے کہ قاری لکوں پڑھیں تے سمجھن وچ کوئی دقت پلٹیں نہ آوے۔
 200 ورقیاں دی کتاب وچ 16 ابواب
 نیں تے انہاں وچ کوئی 134 ذیلی
 عنوانات ہسینیں۔

مکدی گل

بقول اسلم رانا
 عبدالکریم مکثر پوراں نے ایہ کتاب
 لکھوے نال صرف رسول اللہ ﷺ دے نال
 اپنی محبت تے عقیدت دا اظہار نہایت
 خوبصورتی نال لیتا اے بلکہ الٹی آن والی
 نسلاں واسطے ایس کتاب لکوں اک ہدقہ
 دے طور تے چھوڑے گئے نیں تاکہ بعد
 وچ آن والے رہنمائی حاصل کرن۔

سوال نمبر 4

سلطان باہو لوں بیدار مغز تے جاگدی
 اکھو دا شاعر اکھیا جاندا اے۔ وضاحت
 کرو۔

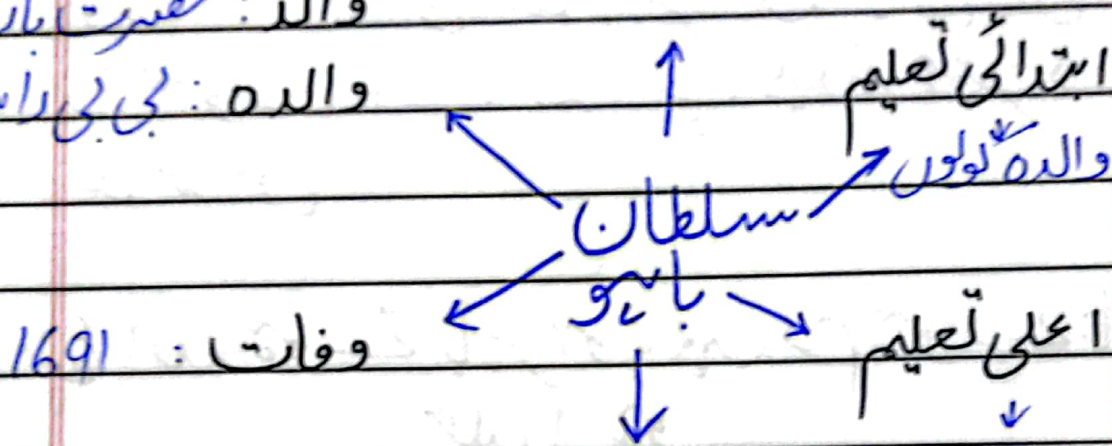
تعارف

سلطان باہو لوں بیدار مغز تے جاگدی
 اکھو دا شاعر اکھیا جاندا اے۔ تے ایس
 گل ورج کوئی دوجی رائے وی موجود
 نیں کیونکہ سلطان باہو دی شاعری
 ایس گل دا شہوت اے کہ آپ لوں
 اندر دی روشنی تے چائن حاصل سی
 سورج سمجھو تے پرکھو دے نال آپ
 عشق دی منزلان عبور کر دے ہوئے
 فنا فی اللہ تک پوچے سن۔ تے آپ
 دی شاعر ورج ایہہ نظر آوندا اے کہ
 آپ لوں دنیا دی بے ثباتی لوں اخروی
 زندگی دے مقصد دی سمجھو لگو چکی پائی
 جس نے آپ لوں سورج نے پرکھونال
 شاعری کرن دی توفیق بخشی۔

سلطان باہو دی حیاتی تے تھات

پیدائش: 1688

والد: حضرت بازید
والدہ: بی بی راستی

کلام و سچ ظاہر خصوصیت

حضرت
عبدالکریم

لفظ 'بہو' دا استعمال

سلطان باہو: بے دار
مغز تے جاگدی اکھ
دے شاعر

سلطان باہو دی شاعری دی خصوصیت
توں وانج بہو جاندا اے کہ آپ
بہ بیدار مغز تے جاگدی اکھ دے شاعر

1- اللہ ہو دا بیان: بیدار
مغز دا ثبوت

آپ دی شاعری وچ اللہ دا ذکر تے
اودے تے ہی مکمل کھوسہ ایس گل
دا ثبوت اے کہ آپ بیدار مغز دے
شاعر سن۔

ع اندر ہوتے باہر یو، اپر دم ہو دے نال
چلندا ہو

2- شاعری وچ دل دی ہفالی
اے زور: جال دی اکھو دا ثبوت

آپ نے دنیاوی بعض تے لغت لتوں دور
روون دی تلقین کر کے ایس گل دا ثبوت
دندا اے کہ آپ جال دی اکھو دے شاعر سن

ع دل کالیوں منہ کالا جنفا، جے کوئی ایس لون جازے
منہ کالا دل اچھا ہونے، تاں دل پارہ کھانے ہو

3- وحدت الوجود دا ذکر بیدار مغز دی دلیل

آپ دے کلام وچ وحدت الوجود دا بھرواں
بیان ملدا اے جیہڑا آپ دے بیدار مغز
دی دلیل اے۔

ع الف اللہ جنبے دی بوٹی، پیرے عمر شد من ورج الٹی ہو
لفی اثبات دا پائی پتہ، پیرے پیر جائی ہو
اندر بوٹی صتک تھیا یا جاں کھلاں تے آئی ہو

4- کلمے دے وردے زور

کلمہ مسلمان ہون دی پہلی شرط اے۔ کلمہ
دا بیان آپ دی شاعری دا اک اہم
عنصر اے جیہڑا آپ لنوں بیدار مغز دا
شاعر ٹھیندا اے۔

ع کلمے نال نہاتی دھوتی، کلمے نال ویاسی ہو
کلمہ پڑھے میرا جنازہ، کلمے گور سپائی ہو

5- مہرشدی لوڑ دا ذکر

آپ نے اپنے کلام دے ذریعہ لوکاں لوں
 مہرشدی لوڑ سمجھائی اے کہ مہرشد دا
 بیوی انسان دی زندگی لوں سیدھی راہ
 تے لا دینا اے۔

ع تبیح کھری تے دل نہ کھریا کی لینا تبیح کھریا تے
 علم سلجھیا تے عمل نہ پیتا کی لینا علم لوں پڑھ کے تے

6- زندگی دی اہلیت تے چائن

آپ نے اپنے کلام دے ذریعہ زندگی دی
 اہلیت لوں بیان پیتا اے کہ جیہڑا انسان
 خدا دی ذات لوں غافل ہوندا اے اوہ
 کجواہل نہیں کر سگدا۔

ع جو دم غافل سو دم کافر
 مہرشد ایہ پڑھایا تے

آخری لکھ

لقول اسلم رانا: سلطان باہو فکر دے
 شاعرین۔ آپ نے اپنی شاعری ورج اسانی
 عظمت تے وقار لوں خدا دی ذات دے
 قرب نال Search کرن دی تلقیں کیتی اے۔

اس گل لوں ثابت ہو نذا اے کہ سلطان
 باہو جاگدی آکھوتے بیدار مغز دے شاعر
 سن آپ دی سہی جرفی شاعری دنیاوی
 بلجھیاں لوں پرے انسان لوں اپنی اصل
 نال جوڑن دا ذریعہ اے۔

سوال نمبر 3

سیف الملوک عزم و بہمت دی لازوال
 داستان اے۔ نتارا کرو۔

تعارف

قصر سیف الملوک میاں محمد بخش دی تصنیف
 اے۔ ایہہ قصر عزم و بہمت دی آک

لازوال داستان اے - عشق دے حصول
 ورج انسان جتنا اوکڑاں تے مہیتاں
 برداشت کریندا اے ایہہ قصہ اپناں
 مہیتاں دا تذکرہ اے - پر ایس قصہ
 توں قاری نوں ایہہ سمجھو لگت بھیندی
 اے کہ جاپے زندگی دے پس وی صورت
 تے انسان نوں کتنی ہی مہیتوں دا
 سامنڑاں ہووے بندے نوں ہار نہیں
 منڈری چاہدی تے اپنی لگن، کوشش تے
 عزم نال اوس دے حصول دی جدوجہد کرنی
 چاہدی اے -

قصہ سیف الملوک عزم و بہمت دی داستان

1 - سیف الملوک دی داستان: عزم و بہمت دا علامتی رنگ

ایہہ قصہ اہل ورج عشق دا قصہ ناہیں بلکہ
 ایہہ عزم و بہمت دا قصہ اے - ایس قصہ
 توں ثابت اے کہ نا ممکن دا حصول وی
 ممکن اے اگر انسان عزم و بہمت نال
 اوکڑاں تے تعلقیاں برداشت کرے -

۴ بات مجازی، رمز حقانی، دن و نیاں دی کاٹھی
سفر العشق کتاب بنائی سیف چھی ورج لکھی

۲- ڈھونڈن نال منزل دا حصول

ایہہ قصہ اک گل سمجھدا اے کہ ڈھونڈن
نال کھو وی حاصل کھی سگدا اے جیویں
سیف الملوک نے پری بدی الجمال نوں
ڈھونڈ ہی لیا اے۔

۳ جو ڈھنڈے سو پاوے بھائی، صفت نہ ملدی
پاری

3- اوکڑاں نوں برداشت کرن
دا بیان

قصہ سیف الملوک اوکڑاں نوں برداشت
کرن دی لازوال داستان اے۔ اولہ
قصہ سیف الملوک دی اوکڑاں نوں بیان
کرن انسان نوں زندگی دے مسائل برداشت
کرن دا سبق دیندا اے۔

۴ جھل جھل پار نہ پاریں بہمت، یک دن پھر سی پاسا

4- حصول منزل کی نیت دی حنفائی داورس

میاں محمد بخش نے اس قصہ دے ذریعہ
ایہ وی دس دی کوشش کیتی اے کہ
انسان لوں اوہ پی ملدا اے حمیدی
وہ ہدف نیت رکھرا اے۔ حیویں
سیف الملوک دی بڑی الجھال لوں پاوں
دی نیت سہی پائی۔ تر اوس آخیر و لوں پالیا

رہ لوڑن والا رہیا نہ خالی، لوڑ کیتی جس سہی

5- 7. احمد مسلسل دا کھل ملن دا سبق

رہ سیف الملوک بڑی دل بیٹھے، نال محبت دل دی

یعنی کہ اوکڑاں دے بعد آسانی وی اے
حدوں انسان اینڈری منزل نوں آ پڑ جاڈا
اے تر فیر اولوں لوٹی وی پچھلا پیرانا
عظ تر توالیف یاد میں رہندے۔

(5)

Day: _____

1202

6- منزل دے حصول دی خوشی

ایک قصہ سالوں پہلے سبق وی دیندا اے
کہ منزل دے حصول وچ اگر اوکڑاں ہن
تاں حصول توں بعد خوشی وی انگنت ہوندی
اے۔

عجاں مقصود میسر ہوندا، رنجوں راحت تھندی

مکدی گل

اے موجود تمام گل دا حاصل کلام الہی
ہی اے کہ سیرا الملوک سفر ات عشق
و محبت دی داستان ہن بلکہ ایدے اندر
چھپا سبق ہوں گھاٹا اے۔ ایہہ قصہ
عزیم و بھت دی آرک، لازوال داستان
اے اجیہی قاری نوں ایہہ سبق دیندی
اے کہ چاہے زندگی دے کس وی مور
تے کس وی گھرانے انسان نوں کوئی اوکڑ
آجاندی اے تے گھرانہ اپنی چاہدا بلکہ
بھت اے تے جو ہلہ نال اویدا مقابلہ کرنا چاہدا

اے۔

سوال نمبر 6

’لول مٹی دیا باویا‘ دا فکری تے فنی خوبیاں
دسو؟

تعارف

لول مٹی دیا باویا، سجاد حمید رپوراں دی

تصنیف اے۔ ایہ آپ دے پنج (5)

ڈرامیاں دا مجموعہ اے۔ ایس کتاب

دا دیباچہ احمد ندیم قاسمی رپوراں لکھیا

اے۔ آپ دے ایہ ڈرامے ریڈیو

تے نشر ہو چکے سن۔ سجاد حمید رے

اپناں ڈرامیاں وچ معاشرہ ارج

موجود کوڑی لیسلی گلاں دا تذکرہ کیتا

اے۔ ڈرامیاں وچ موجود کردار اہل

زندگی دی خائستگی کریندے نیں۔

معاشرے وچ موجود مادہ پرستی، لالچ

حسں، جاگیر دارانہ نظام دے قباحتاں،

حقوق دی غیر منصفانہ تقسیم، بیٹھلا طبقہ

دے مسائل، انسانی نفسیات تے اپناں

دا تذکرہ ملدا اے۔ آپ دے ڈرامے

حقیقت دی تصویر بلیش کریندے نیں۔

بول مٹی دیا باویا دا فنی
تے فکری جائزہ

1- ڈرامیاں دا علامتی رنگ

بول مٹی دیا باویا وچ موجود پنجاں ڈرامیاں
وچ اک علامتی رنگ نظر آندا اے۔
آپ دے گھرے بیوے کُردار وی علامتی
ہیں۔

مثلاً: ایفنا، سن سن سن پہلے ڈرا دے
کُردار ہیں جہڑے سب خوش دے حرمیں و
لاچ لوں بیان کُردے ہیں۔ تے اوہیوں آئین
ولھاندے ہیں۔

2- جاگیر دارنہ نظام دی ننڈیا

ایہاں ڈرامیاں وچ پنجا ب وچ موجود جاگیر دارنہ
نظام دی وی ننڈیا ملدی اے۔ آپ نے
ایس نظام دی وجہ کول موجود معاشرے وچ
استعمال، اخلاقی تے معاشی برائیاں لوں

بیان اپنا اے -

3- مادہ پرستی دی سرکونی

آپ نے ڈرامیاں دے اپنیاں دے ذریعے
 اے دس دی کوشش اپنی اے کہ مادہ پرستی
 اک العنصر ہے جیندا کوئی اختتام کوئی
 ایہ جتنی زیادہ بتوسی اودی لالچ وی
 اتنی ہی زیادہ ودھدی ویسی -

4 - ظالم معاشرے تے اگل بات

آپ نے اپنے ڈرامیاں دے ذریعے معاشرے
 دے بھید طبقہ تے کٹیوں وار ظلم
 تے زیادتیاں دا تذکرہ اپنا اے - آپ
 دے افسانیاں وچ اپناں کرداراں نوں
 آواز دتی تھی اے جہاں لوں معاشرہ
 آواز لہقن نئی دیندا

5- انسانی نفسیات دا بیان

سجاد حیدر دی کتاب دا آخری ڈرامہ

جہاں میں نندراوے ارج انسانی نفسیات
 تے تذکرہ موجود ہے کہ لیوں انسان دی
 نامکمل خواہشات انسان لوں نفسیاتی طور
 تے unstable کر دیندے ہیں -

6 - منافقتاں تے مقاریاں دا تذکرہ

آپ دے ڈرامیاں ورج معاشرے دے لوکاں
 ورج موجود منافقتاں تے مقاریاں دا تذکرہ
 ملدا ہے۔ آپ نے اپناں برائییاں
 لوں Highlight ایٹا ہے تاکہ لوک اپناں
 لوں سمجھ سکین دے دور رہوون
 دے کوشش کر سلیں۔

7 - ڈرامیاں ورج موجود فلسفانہ وچار

سجاد حیدر دے ڈرامیاں ورج فلسفانہ
 وچار وی موجود سن۔ آپ دے ڈرامے
 بنجورہ ورج ایہہ فلسفہ نظر آندا ہے کہ
 انسان لوں ہیروف اُلوں کوں گھٹا فہمیں
 رہوونا چاہدا بلکہ دل دی گھٹائی ذیادہ ضروری ہے۔

8 - نیکی کو اپناو اُتے زور

سجاد حیدر نے اپنے پیر ڈرامے وچ
معاشرے دی لیں برائی دا تذکرہ کیتا
اے پراس دے نال نال ایہاں لوں
ختم کر تے نیکی تے چلن دی تلقین وی
کیتی اے -

آخری اسٹہ

'بول مٹی دیا باویا' ڈرامیاں دا اوہ مجموعہ
اے جیڑا کہ انسانی زندگی دا عکاس اے -
معاشرے وچ موجود کوڑی قبیلیں برائیاں
دا بیاں بھواں ملدا اے - ڈرامہ دا
پیر کردا حقیقت دے قریب تر معلوم
کیتا اے تہہ بنڈا ڈرامیاں نوں
پڑھ کے رلیٹ کریا نڈا اے - ایس
لوں علاوہ ڈرامیاں وچ آسان زبان
ورتی اے - علامتاں، استعاریاں
تے لہریں، المثل دا استعمال وی ملدا
اے تے قاری ڈرامیاں نوں ملل Enjoy
کرن دے نال نال سبق وی حاصل کریا اے -

سوال نمبر 7

جو نچھڑاں طنز و مزاح دی اک جنگی
لکھتا اے - ویرواٹرو -

تعارف

جو نچھڑاں ارشد میر دے انشائیاں دا
مجموعہ اے - جو نچھڑاں وریج گل 14
انشائیہ موجودین - تے پیر انشائیہ طنز
پر لے اہلاح دے مقصد نال لکھیا گیا اے -
آپ دے افسانیاں وریج پنجاب دی پنڈو
ریٹل اُتے گل بات صلدی اے - پنجابی
ثقافت دا کھروا ذکر صلدا اے پر وہ
ذکر مذاق تے طنز دی چادر وریج
لیٹا پھویا ہوندا اے - ایہہ انشائیہ
انسان دے رین سپین، نفسیات، زندگی
دی مشکلات دے عکاس وی بن -

جو نچھڑاں طنز و مزاح
دی لکھتا

1 - طنز و مزاح دا لویکلا انداز

چونجھڑاں وچ قاری لوں طنز و مزاح
دا ایک لویکلا انداز پڑھن لوں ملدا
اے۔ آپ دا مزاح ہاوں حد تک
قاری لوں حاسا کدھن تہ مجبور کر دیندا
اے۔

2 - تنقید برائے اصلاح

چونجھڑاں وچ قاری لوں تنقید برائے اصلاح
دا element نظر آندا اے کہ ایہ تنقید کر
تے چھوڑ نہیں دتا گیا بلکہ ایس وچ اصلاح
وی منی لئی اے۔

3 - سماجی لڑائیاں ول بیان

چونجھڑاں وچ ارشد صیر پھولاں نے سماجی
لڑائیاں دا بیان کر کے اونڈی طرف قاری
دی توجہ مبذول کروائی اے پر وہ وی
طنز و مزاح دے اندر چھپی ہوئی اے۔

4- طنز و مزاح و برج موجود حقیقت نگاری

ایچونجھڑاں حقیقت نگاری دی اک خوبصورت
تصنیف اے۔ پیر الشائیہ دا لہال ہی اے
ہی اے کہ اویدی ارج گل کروی دتی
جاوے پیر اللہ نون محسوس نہ ہووے
اولوں پیری ناں لگتے سمجھ وی آجاوے۔
ارشد میر دے ایہاں افشائیاں دی اے
خوبی اے کہ طنز و مزاح دا استعمال اتنا
خوبصورتی نال کیتا اے کہ گل بری بلکل نیں
لگدی۔

مکدی گل

ارشد میر دے انشائیاں دا مجموعہ ایچونجھڑاں
طنز و مزاح دی اک بڑی خوبصورت
تصنیف اے۔ آپ دے ایہاں افشائیاں
و برج حقیقت پسندی تے معاشرتی برائیاں
دا تذکرہ تہرور ملدا اے پیر لہال خوبصورتی
نال طنز و مزاح دی چادر و برج لپٹا ہویا۔